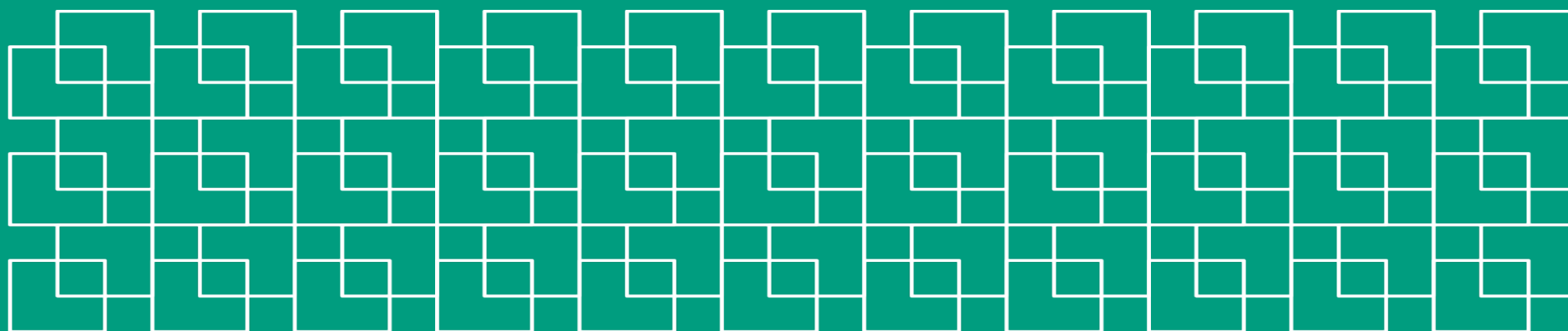

Håvard Steinsholt, Institutt for eiendom og juss, NMBU:

Bygdeallmenninger og lokal næringsutvikling

Norsk almenningsforbund, fagsamling, Honne 24. mars 2022

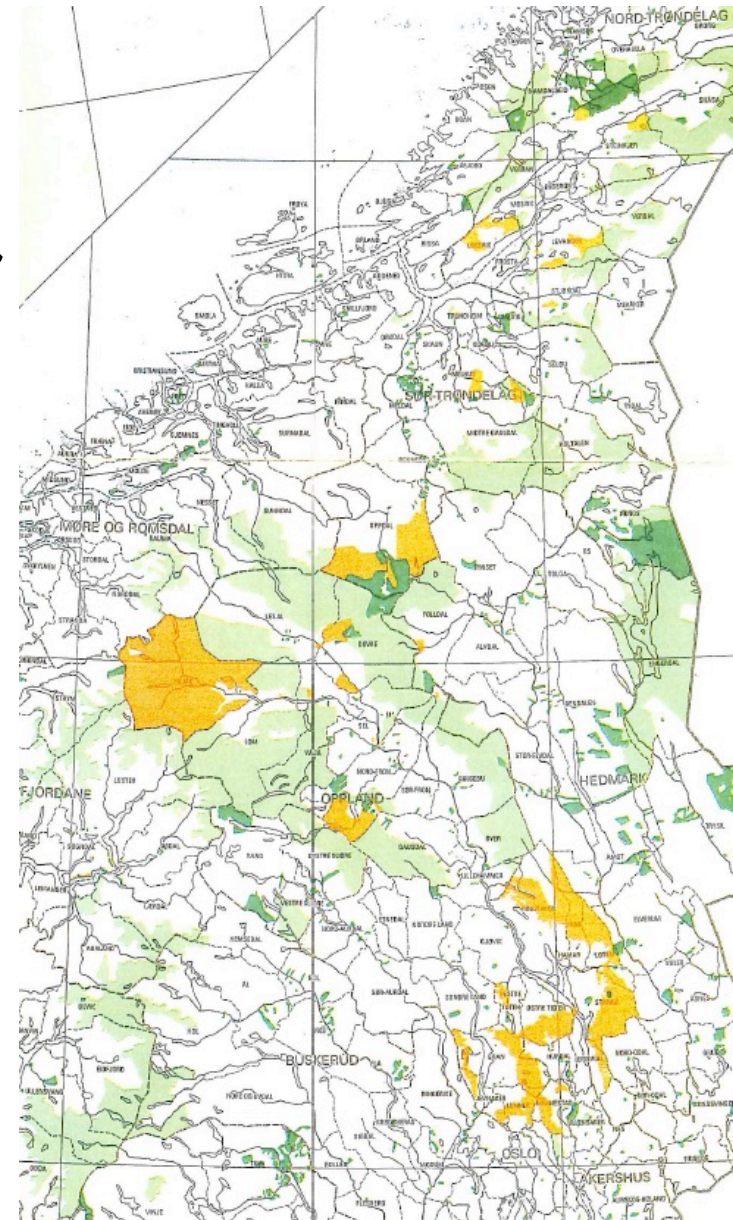

Magnus § VII-6:

«Så skal almenninger være, som de har været fra gammel tid,
baade det øvre og det ytre.

Chr Vs Norske lov 1687 (NL-3-12-3):

«En hver skal nyde Sætter og Fædrift
i den Alminding, som ligger til hans Bøjgdeløb. ...
... Til Sætter skal holdis den rette Drift,
som af Alders Tid haver været,
og skal der møde
Horn mod Horn, og Kløv mod Kløv. ...»

Næringsutvikling – hva trengs - **utfordringer** ?

1. *Idéer / konsepter*

2. *Kapital*

3. *Teknologi, kunnskap*

4. *Markeder, nettverk*

5. **Rettigheter til land, beslutningsevne**

6. *Offentlige løyver*

Spesielle muligheter og problem i bygdealmenning?

Eiendomsfunksjoner / eierinteresser (arketyper)

- Produksjon
- Kapital
- Konsument (bolig, fritid)
- Sosial (status, makt)

Grupper i allmenningen?

- a) Jordbruksaktive bruksberettigede
- b) Eiere med allmenningsrett men ikke aktive i jordbruk
- c) Store
- d) Små
- e) «Almenningskassa?»
- f) Samarbeidspartnere.../ drivere av næring

Hva skjer i
bygdeallmenningene?

Interesser?

Representasjon – beslutning ?

Fordeling av kostnader og
overskudd ?

Tankekors – føringer for næringsutvikling i allmenning?

1. Allmenning og det lokale (jordbrukstilknyttede)?

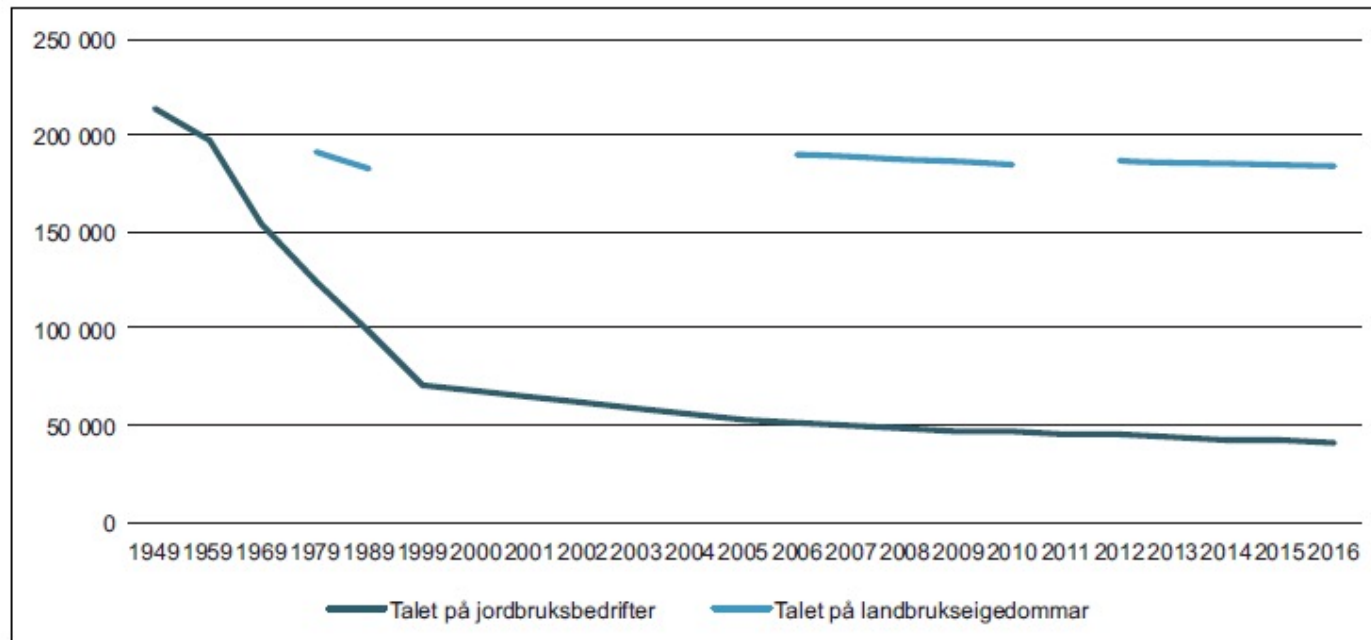
Garanterer «allmenning» lokal og jordbrukstilknyttet bruksinteresse?

2. Avskalling fra allmenningen (fysisk, ressursmessig)?

3. Allmenningsinstitusjonene

- forvitring av «det privat kollektive»?
- modell for forvaltning av fellesressurser

1. Allmenning og det lokale (jordbrukstilknyttede)

Allmenning:

Bruksberettiget,
men ikke utøver av
retten?

Figur 5.4 Talet på jordbruksbedrifter og landbrukseigedommar 1949–2016

Kjelde: SSB **NOU 2018: 11**

Spissformuleringer / påstander / gjennomsnitt antall:

1. «Det er ikke bønder som eier landbrukseiendommene i Norge (de leier – i tillegg)!».
2. «Det er ikke bygdefolk som eier Bygdenorge !»
3. Sikrer (bygde-)allmenning lokal og jordbrukstilknyttet eierskap?

2. Avskalling fra allmenningen

Historisk: Almenningene krymper!

Antatt utgangspunkt:

Det meste av Norges utmark utenom gardssameier er Kongeallmenning

- Utskilling av heimraster → sameier → individuelle teiger
- Oppdyrking/bureising/husmannsplasser/setre → privateiendom
- 1700- : Kongssalgene → Privatallmenning → Bygdeallmenning
- **Privilegier og arealerverv for bergverk, sagbruk osv.**
- Kongen manifesterer sin posisjon i allmenning som eiendomsrett (end.1963)
- Allmenningsrett forbeholdes bønder (også «mikrobruk»).

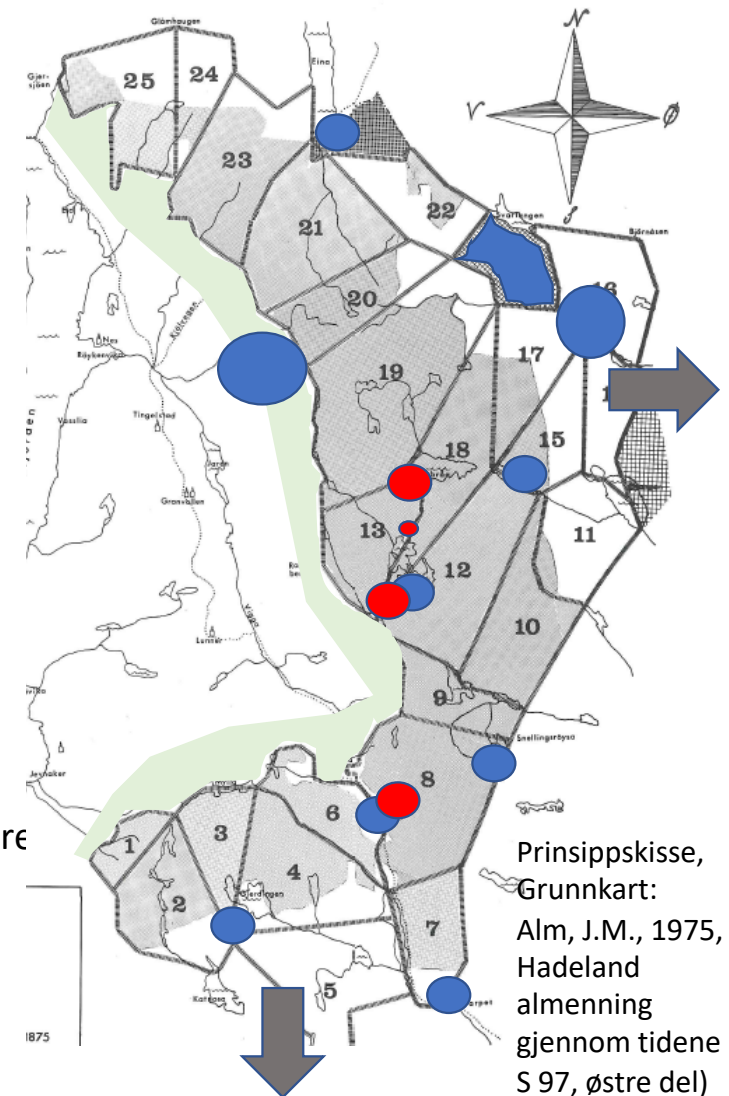
«Konsensus» 1863: Allmenningene skal ikke krympe ! – (BAL §1-2).

Men: Uskiftede privatallmenninger).

Men:

- Offentlig infrastruktur og annen offentlig utbygging og bruk (Vannkraft, Militære)
- Naturvern
- Beiteretter (reindrift)
- **Fritidsbruk av sæterbygg m.v., hyttebygging, turismeanlegg osv.**

HADELAND ALMENNING

3.1. Allmenningsinstitusjonene - forvitring av «det privat kollektive»?

	Privat	Offentlig
Individuelt		
Kollektivt	Bygde- allmenning	

I allmenn bevissthet - I politisk bevissthet - I lederes bevissthet:

Den kollektive organisasjonenens (selv-)bevissthet, mål:

Fragmenterte interesser? Landbruk eller kapitalgevinst, Lokal nytte eller eier-nytte?

Offentlige fellesskap → New public management

Samvirke → «vanlig selskap». Overskudd: «investeringsfond» og lønn til ansatte.

OBOS-konsernets beste resultat noensinne

OBOS-konsernet fikk i 2015 sitt beste resultat noensinne. Resultatet før skatt i 2015 var 2 366,8 millioner kroner, mot 1 819,6 millioner kroner i 2014. OBOS-konsernets samlede omsetning var 9,50 milliarder kroner. (OBOS' nettsider)

**OBOS
LIGAEN**

Coop Norge: Geir Inge Stokke Lønn: 6.602.000

OBOS: Daniel Kjørberg Siraj Lønn: 4.431.000

Tine Gruppen: Gunnar Hovland: 4 001 140

Felleskjøpet Agri: John Arne Ulvan: 4 140 263

Lønnsoppgjøret

Listhaug krever milliard-hjelpepakke før lønnsoppgjøret

Sylvi Listhaug mener staten må komme med en milliardpakke for å dempe lønnsveksten i lønnsoppgjøret. Strømpris og renteøkninger kan føre til heftige lønnskrav.

2. Allmenningsinstitusjonene («commons» internasjonalt)

- modell for forvaltning av fellesressurser

Hvordan organiserer folk seg lokalt rundt utnytting av felles ressurser eller løsning av felles problemer?

- Rasjonell arealbruk (lave kostnader)
- Fordeling av knappe(-re) ressurser
- Løsning av felles (miljø-) problem

«Commons» er internasjonalt vanlig (beite, skog, vann, vanning osv.)

«Commons» forvaltes ofte godt, og har da organisatoriske globale likhetstrekk (Ostrom).

«Commons» representerer en felles menneskelig erfaring med stort framtidig potensiale

1968: Garrett Harding «The Tragedy of the commons»

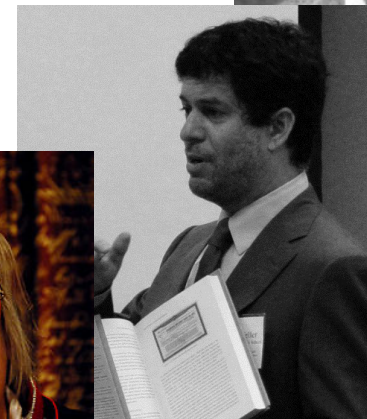
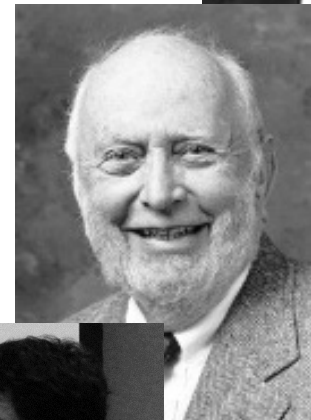
(«Allmenningens tragedie» - snarere «ubegrenset bruk av begrensede ressurser»)

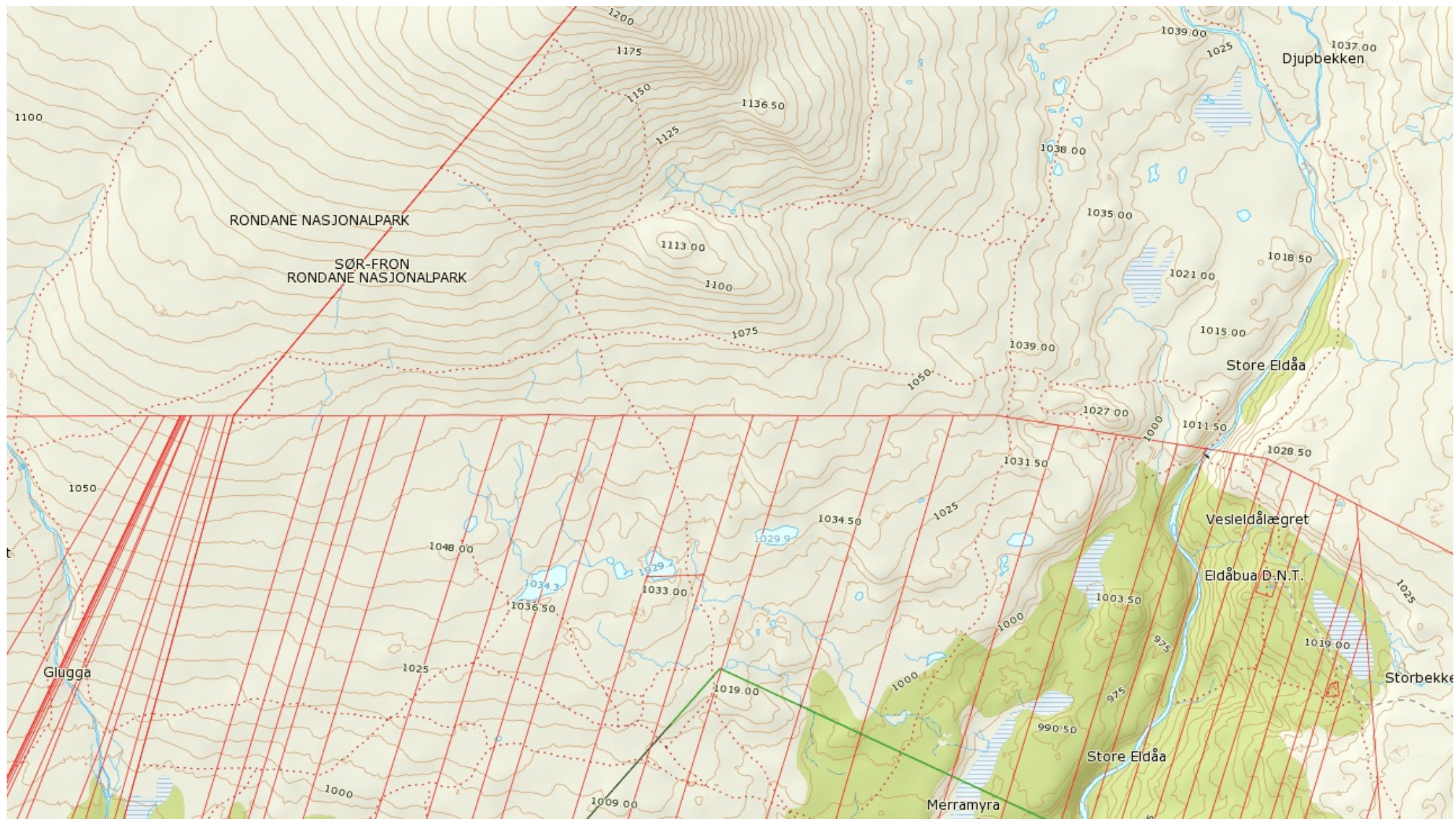
1993: Douglas C. North: Nobelprisen økonomi (institusjoner)

1998: Michael Heller: «Tre tragedy of the anticommons»

2009: Ellinor Ostrom: Nobelprisen økonomi

(Lokal organisering av felles ressurser).

Daisaku Shimano:

Fra Japan for å forske på og i
(Gran) bygdealmenning

Studier av nåtid og historisk utvikling:

- Organisering
- Tilpasningsevne (modernisering)
- Økonomiske og sosiale aspekt
- Sammenligning med Japanske forhold.

